

Tájélmény és minőség

Szegedi képző- és iparművészek kiállítása Temesvárott

A Szegeden élő és alkotó képző- és iparművészek Temesvárott megnyílt reprezentatív, kiemelkedő csoportkiállítása vitathatatlanul fontos láncszeme, kiemelkedő mérföldköve a két város, szomszédos megye illetve ország hagyományos, kölcsönösen előnyös — de közelről sem mindig zavartalan és felhőtlen — kulturális kapcsolatainak. Akár egy, a korábbiaknál jóval élénkebb és gyümölcsözőbb periódus nyitányát, sikeres és ígéretes kezdetét is köszönhetjük a szegedi festők, szobrászok, grafikusok és díszítőművészek alkotóközösségének együttes jelentkezésében, őszinté érdeklődést és eleven visszhangot keltő vendégszereplésében a Bánság, a romániai plasztikai életben komoly tekintélynek és hírnévnek örvendő központjában. Az egykori vármegyeház impozáns barokképületének, a szép- és iparművészeti gyűjtemények eljövendő, minden igényt kielégítő, csinos és tágas hajlékának immár tatarozott, korszerűen felújított traktusában felsorakoztatott, *szerénységében is izgalmasan sokrétű és változatos* — az ábrázolóművészetek szinte valamennyi területéről és műfajából izellőt nyújtó — válogatás mindenekelőtt az újdonság, a felfedezés frissességével, az első direkt találkozás meglepő erejével hatott, és hat a hónap végéig továbbra is, a Bega-parti város fogékony tárlatlátogatóira, művésztáboraita, s nem kis mértékben műkritikusaira is. Az első tényleges kontaktusnál, az alaposabb és behatóbb ismerkedés legelején tartunk.

Bármennyire restelljük is tájékoztatlanságunk, köntörfalazás nélkül, férfias nyíltsággal be kell vallanunk, hogy a Tisza két partjára épült város képzőművészeti életéről s újabkori megvalósulásairól, domináns stílusáramlatairól és meghatározó, élenjáró alkotóegységéről mind ez ideig *elenyészően keveset tudtunk*. Egyedül átkos elszigeteltségünket, az informálódás, az elmélyültebb tájékozódás körülményességét, majd megoldhatatlanná nehezülését hozhatjuk fel mentégünkre. A csahós éberséggel strázsált országhatár főleg az utóbbi öt-hat esztendőben szigorúan megszurte, majd teljesen elrekesztette a hozzátvőleges eligazodáshoz is elengedhetetlenül szükséges fogodzókat és támpontokat kínáló szellemi termékek, művészeti hírek és értesülések szabad és természetes áramlását. Bármennyire is hihetetlen, jó ideje a *Művészet* című szaklapot sem lehetett megrendelni vagy más formában járni Romániában. Sőtét rezervátumban tengődünk, ahová a decemberi változásokig, — amelyeknek épp Temesvár volt a kovásza, elszánt gerjesztője —, csak a közeli és távolabbi országok rádió- és televízióadóinak hullámain hatolhattak be a nagyvilág hírei, eseménybeszámolói. A hírközlő eszközök műsoraiban, tudósításaiban pedig nemigen kerültek szóba a szegedi képzőművészek.

Az átszivárgott információk hézagosságához és esetlegességéhez a mesterségesen kreált korlátok mellett, feltételezhetően, az a nem túlságosan előkelő és élenjáró hely is jelentős mértékben hozzájárult, amelyet a Tisza-parti város a kortárs magyar képzőművészet egészében, több vektoros, összetett koordinárendszerében elfoglalt és elfoglal. A valóságos helyzet pillanatnyilag ugyanis az, hogy a magyarországi művészeti szakirodalom több-kevesbé járatos, a jelenkori plasztikai élet alakulását, időszerű eseményeit lehetőleg folyamatosan nyomon követni igyekvő műtésztek tudatában is előbb ötlük és merül fel, — ha történetesen a képzőművészeti alkotótevékenység rangosabb, nagyobb hatósugarú vidéki központjai kerülnek szóba —, Szentendre, Kecskemét, Pécs vagy akár Hódmezővásárhely, mint „a nem-

zeti pantheonos” Szeged neve. Távrolról, persze, roppant nehéz elemezni, pontosan számszázalni, részletekig menően számba venni az érzékelhető lépéshátrány, a kétség-telen lemaradás okait, sokrétű összetevőit és eredőit. A jelek, az összeszedegedett argumentumok mindenképpen azt sejtetik, hogy a nagy alföldi városban az utóbbi években, évtizedekben markánsabb, eredetibb tehetségek nemigen vertek tartósabban tanyát, hogy jó ideje nem gyöngyözödték ki kimagasló, nagy horderejű teljesítmények, korszakos, fokozott kisugárzású és vonzerejű életművek, hogy a település festői, grafikusai és szobrászai sohasem szerveződtek többé-kevésbé egységes művészteleppé, összeforrott iskolateremtő közösséggé, nem alakítottak ki semmiféle jellegzetesen helyi irányzatot, stílustörekvést, összetéveszthetetlenül tipikus jegyet, vonást vagy tendenciát. A szilárdnak érzett, kipróbált és garantált hagyományokra, a több vonulatra tagolódott XX. század eleji tradíciókra épít és támaszkodik a szegedi művészek döntő hányada, soraikból a bátor formai kísérletezés, a szenvedélyes útkeresés kockázatát, a csalhatalatlan egyéni és eredeti ösvények és csapások becserkészésének és kitaposásának gyötrelmeit és megpróbáltatásait csak nagyon kevesen vállalják. *Mintha legfőbb céljuknak és mércéjüknek a tisztességes szinten maradási, a megállapodott, kimért, se nem hideg, se nem meleg átlag elérését vallanák és tekintenék*. Jórészt a Temesváron prezentált válogatás — az összeállítás néhány munkát leszámítva a Móra Ferenc Múzeum Képtárában megrendezett nyári tárlat anyagával azonos — alapján jutottunk a fenti — elismerjük, nem túl udvarias és hízogó! — következtetésre, megállapításra.

A szegediek tárlatát a szó tényleges és átvitt értelmében is *sokszínűség*, az erősen szembeszökő műfaji, stílus és minőségi megosztottság, rétegeltség jellemzi elsősorban. A paletta minden vetületében és vonatkozásában rendkívül tarka, széles és egyenetlen. A végletek már-már zavarbaejtően távolra kerültek egymástól. A gondosan, példás mesterségbeli tudással, magas művészeti színvonalon kivitelezett, kiforrott, érett műalkotásoktól a fantáziátlan rögtönzésekig, a felületes és üres amatőrcsinálmányokig nagyon sokféle munka, kreáció került

a Temesvárra áthozott kollekcióba. *A körültekintőbb és szigorúbb szelekció mindenképpen sokat emelt s javított volna az érdekes és tanulságos kiállítás általános színvonalán*. A kapott keresztmetszet, a kirajzolóó összkép, feltételezhetően, a jelenlegi — a szegedi rendezők által választott — formában sokkalta hi-telesebb, átfogóbb és kimerítőbb.

A bemutatott festmények, grafikák, rajzok tanúsága szerint a szegedi képzőművészek idősebb és fiatalabb nemzedékeiben is erősen és elevenen él a tájhoz és a törtéirához való szoros lelki kötődés. Sűrűn merítenek témát, ihletet a természet jelenségeiből, az alföldi rónaság jellegzetes motívumaiból, gyakorta idézik meg s ábrázolják változatos eszközökkel a magyar történelem vezéregyéniségeit, kimagasló alakjait. Nemegyszer egymásra vetül, harmonikusan egybeszervesül, gerjesztő kölcsönhatásba lép a két dűsnak és kimeríthetetlennek érzett inspirációs forrás és közeg. Egyfajta romantikus, historizáló légkör és alapállás jellemzi és uralja ebből kifolyólag a legjobb alkotók, a legautentikusabb tehetségek vásznait, kartonlapjait is. A kompozíciók számottevő hányadának meghatározó hangulati, tartalmi — s részben formai! — eleme a nosztalgikus szemlélet, témakezelés és reflexió. Gomolygó látomásokkal, lírai fogantatású emlék- és álmokképekkel, talányos vagy vibrálóan frappáns motívumtársításokkal töltik ki a szegedi grafikusok és festőművészek képeik felületét. A melankolikus megközelítés, a gondolati és formai oldottság, lebegő áttetszőség néhol már a tömény érzélgősség, a külsőséges eszközökkel és hatásokkal operáló giccs határait súrolja. Vásári portékák is vegyültek bizony a *Tandi Lajos* műkritikus által nagyszerűen, remek érzékkel talált és prezentált összeállításba, amelyből azonban a figyelmet érdemlő, az emlékezetes, érett és műves alkotások sem hiányoznak.

Lefegyverző erénye a szegedi művészek heterogén közösségének a *példamutató szakmai igényesség, a formai tökéletesség és precizitás*. Az esztétikai orientációtól, az üdvösnék hitt ábrázolási gyakorlattól és alkotásmódtól függetlenül legtöbbjük nagy gondot fordít a részletek megmódolására, pontos kidolgozására. Szinte minden alkotó megkülönböztetett hangsúlyt helyez a technikára, a kivitelezés aprólékos-

ságára, csiszoltságára. Még az erőtlenebb, gondolatszegényebb és kuszább felépítésű művek némelyikén is felfedezhetők bravúros mesterfogások, remek rész megoldások. A festők nagyobb része ugyanakkor kiváló kolorista. A legjobbak pallérozott érzékkel rendelkeznek, s magas nívón művelik a színek egymáshoz társításának, az árnyalatok megválasztásának, a rafinált átmenetek kikeverésének biztos izlését, komoly felkészültséget s gazdag szakmai tapasztalatot feltételező tudományát. A túlzott magabiztosság némelyüket a szemnek tetszetős, de alapjában véve felületes és öncélú mutatóványokra csábította.

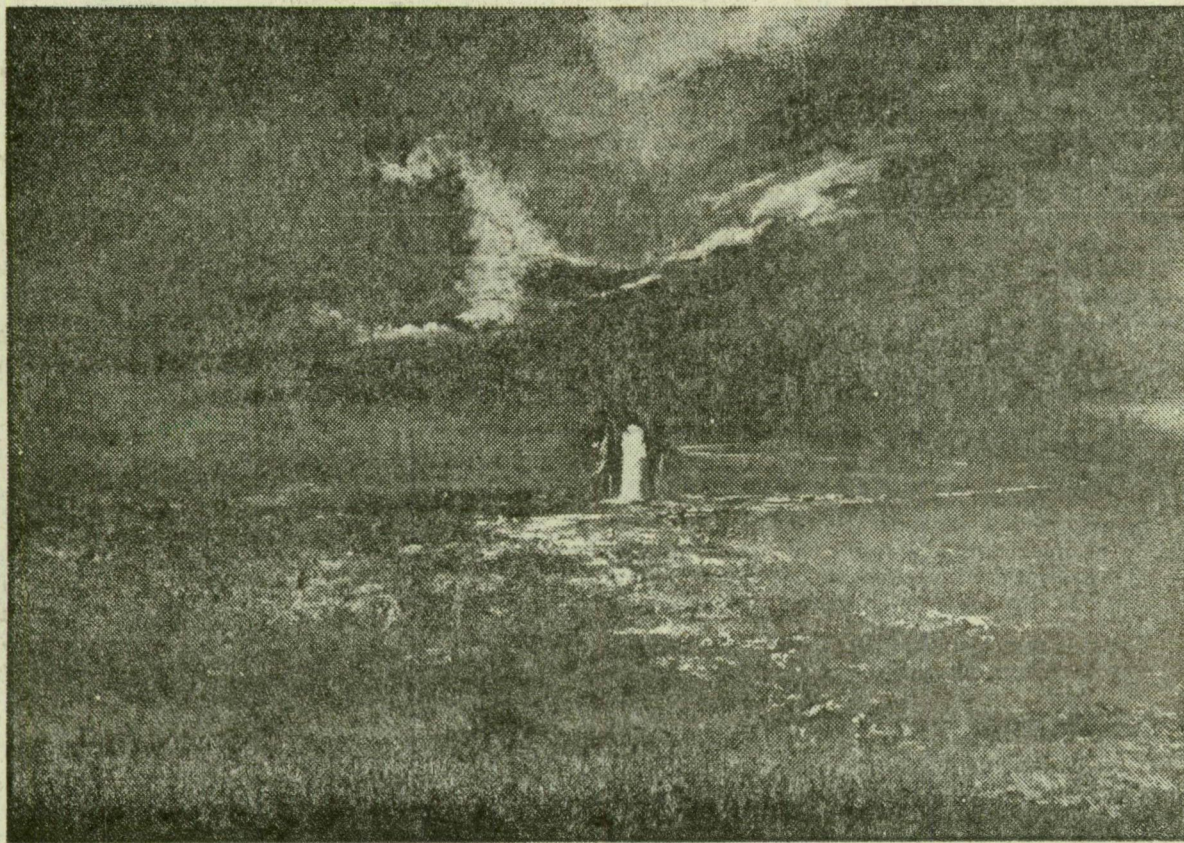
A panteisták fennköltségével tudatos elfogultságával szemléli és örökíti meg a természet jelenségeit, elkápráztató mozzanatait *Pataki Ferenc*. A síkság, a tártkarú táj hangulatváltozásai, titokzatos átalakulásai izgatják és foglalkoztatják. Temesváron kiállított festményei — *Angyal üdvözlés, Apám földje, Az emmauszi úton* — főleg színviláguk elevenességével, faktúrájuk mozgalmasságával és eredetiségével hatnak. Frissebbeknek, tömörebbeknek tűntek ellenben színes grafikai sorozatának, amellyel a menekültek emléke előtt tisztelget, jelzés, pusztán a lényegre összpontosító lapjai. Egyértelműen az absztrakt felé mutatnak és közelítenek *Zombori László* és *Sinkó János* expresszív, a szabad festői asszociációk futamaira épített kompozíciói; műveik tanúsága szerint azonban még nem tudnak teljesen elszakadni a konkrét valóságtól, a felsejlő tájelemekről. Már csak egy kicsinyke lépés hiányzik, hogy a külszín, a kéreg alatti rejtelmes világ elvont alakzatának, amorf és geometrikus formáinak drámai feszültségű régióiba jussanak. Emlékvilága motívumait, nosztalgikus jeleneteit hívja elő, idézi fel *Fontos Sándor*, míg *Cs. Patai Mihály* festői eszközökkel fogalmazza újra és értelmezi irodalmi és kulturális élményeit. Emocionális tényezőkre és effektusokra épít *Fontos Zoltán* is, akinek két *Érintés* című táblaképe sok részletfinomságot hordoz. *Novák András* részben az érzékelhető valóság — a szegedi téli kikötő — hűséges, fényképszerű megjelenítésére vállalkozott, másrészt pedig a környezetükből kiemelt, magányos tárgyak, a nyersebb színek áttételes, jelképes kifejező erejének korszerű kiaknázására törekedett. Különös hangulatot

áraszt *Burúzs Csaba* kissé szecessziós ízü és fogantatású *Rimbaud emlékére* című festménye. Tökéletesen megfelel a műfaj klasszikus kívánalmainak *Orr Gizella SZ. J. püspök emlékezete* című kimunkált portréja. A neoavangárd tendenciák felé való tájékozódás eltérő útjait, kínálóko lehetőségeit villantják fel — meglehetősen bizonytalanul és bártortalanul — *Darázs József* primér színekre leegyszerűsített, plakátszerű kompozíciói, illetve *Hemmer János* és *Sejben Lajos* a pop art jegyében fogant művei.

Buday György örökségét s stílusát igyekszik továbbfolymatni *Kopasz Márta* grafikusművész, aki három linómetszetével szerepel a temesvári tárlaton. A termékeny, biztos kézzel metsző *Papp György* legfőbb inspirációs forrása a páratlanul gazdag népművészet, a menthetetlenül eltűnő falusi hagyományvilág. Linómetszetein és zománcképein is a bartóki elveket egyéni módon érvényesítve a tárgyi folklór motívumvilágát felhasználva, továbbfejlesztve s új dimenziókba emelve transzponálja képi jelekké mai, korszerű mondanivalóját. Sok erő feszül *Józsa Gábor* pontosan megrajzolt portrétanulmányában, s igazi telitalálatok *Magyar Mihály* szép és mutatós plakátjai. Külön dicséretet érdemel remek akttanulmányáért. Ötletes és kifejező *Aranyi Sándor Makroart* című fotósorozata is.

Kiadós kollekciót mutat be a Bega-parti városban a kiváló szegedi szobrászművész, *Szathmáry Gyöngyi*. Nagyobb méretű mellszobra (Kulka Frigyes) és domborműve (Liszt) a plasztika hagyományos kánonjai, törvényszerűségei szerint készült, jó formaérzékkel megmintázott és kivitelezett bronzplakettjein ellenben már modernebb megoldások is megjelentek. Beszédes példaként említhetjük *Illyen vonatkozásban a Szent György Albert* és *A szép Erdély* című reliefszeket. Megszécsztettségükkel, stilizált formanyelvükkel ragadták meg figyelmünket és érdeklődésünket *Beliczay Márta* szoborkompozíciói, míg *Bánvölgyi László* emlékműmakettje s finoman megformált leányfeje mély életbölcseletével, illetve bensőséges meggyűzőségevel hatott. Nemcsak veretességükben, invenciózus megépítettségükben rejlik *Tóth Sándor* és *Fritz Mihály* érmeinek vonzereje, hanem a műfaj iránt ébresztett fokozott kíváncsiságban is. Temesváron és a Bánságban ugyanis egyetlen hivattott művelője sincs az érmészetnek. Hasonló a helyzet a zománcképek esetében is. *Tóbiás Klára* bájos, keresetten naiv, bartóki inspirációjú sorozata valamint *Papp György* és *László Anna* tűzzománcai valósággal releváció számba mentek a temesvári vármegyeház ódon termeiben. Az érzékeny színkezelés, a szecesszióra emlékeztető motívumvilág avatja egyénivé *Varga Mátyás* mázas kerámiáit. Érdekesekek, gondolatébresztőek *Tóth Magdolna* samottból és porcelánból készült „régészeti leletei”, amelyeket *Lássatok feleim...* címen rendezett egységes ciklussal.

Két színes felvétel dokumentálja a belsőépítész *Szekeres Mihály* tátermettséget s tehetségét, mintegy arra intve és buzdítva a temesvári műbarátokat, hogy Szegeden járjukkor ne mulasszák el a Nemzeti Színház gyönyörű előcsarnokát s a hangulatos Kisvirág cukrászdát megtekinteni, felkeresni. S a Tisza-parti városba az elkövetkezőkben azért is át kell majd rendszeresebben járnunk, hogy elmélyültebben és behatóbban megismerjük képzőművészeti életét, hogy kiállításról kiállításra nyomon kövessük a most megismert közösség s külön-külön az egyes művészek kibontakozását, fejlődését. Nekem személy szerint van már néhány szimpátiám.



PATAKI FERENC: AZ EMMAUSZI ÚTON

SZEKERNYÉS JÁNOS